

İspanyolların, 1492-1902 Yılları Arasında Sömürgeleştirdiği Latin Amerika Bölgesine Demografik, Sosyokültürel ve İdari Yapısına Etkisi

The Impact of the Spanish on the Demographic, Sociocultural and Administrative Structure of the Latin American Region Colonized Between 1492 and 1902

Halil Günay¹

¹ Dr., hall.gunay@gmail.com, Orcid ID: 0000-0003-1503-7415

MAKALE BİLGİSİ

Anahtar Kelimeler

*Latin Amerika,
İspanyollar,
Sömürgecilik*

Makale Geçmişi:

*Geliş Tarihi: 12 Aralık 2023
Kabul Tarihi: 04 Mart 2024*

ARTICLE INFO

Keywords

*Latin America,
Spaniards,
Colonialism*

ÖZET

Latin Amerika, 1492 yılında, yeni kıtanın keşfi ile dönemin başat güçleri tarafından potansiyel sömürge bölgesi olmuştur. Latin Amerika sömürgeleştirme dönemi, Kristof Kolomb'u destekleyen İspanyollar ile başlamıştır. İspanyollar ilk önce, Güney Amerika'nın demografik yapısını değiştirmiştir. Daha sonra İspanyollar, sömürge topraklarını kontrol altında tutabilmek için kendi yasalarını, kültürlerini, dillerini ve dinlerini empoze etmiştir. Çıkarıkları yasalarda,ırka dayalı olarak kast sistemini uygulamıştır. Bu sistem, 19. y.y ile birlikte çökmeye başlamış ve Latin Amerika halkı, sömürge düzenine karşı, toplumsal ve daha sonra askeri hareketlenmeler düzenleyerek, bağımsızlık savaşlarını başlatmıştır. Bu savaşlar, sömürge gücünün zayıflamasına neden olmuştur. Söz konusu bu durum, İspanya'nın sömürge alanları zaman içerisinde kaybetmesine yol açmıştır. Netice olarak, 1902 senesinde, İspanya'nın tek sömürge alanı olan Küba'nın bağımsızlığı kazanması ile İspanyolların Latin Amerika sömürgecilik dönemi bitmiştir. Bu bağlamda Latin Amerika, 1492-1902 yılları arasında, bölgenin sahip olduğu doğal kaynaklar nedeniyle, İspanya'nın sömürge alanlarının merkezinde olmuştur. Bu açıdan, bu çalışmada İspanya'nın Latin Amerika'yı nasıl sömürgeleştirdiği ve sömürge döneminde demografik, sosyokültürel ve idari alanlardaki etkilerin neler olduğu ortaya konulmuştur. Çalışmada, İspanya'nın siyasi ve askeri unsurlar aracılığıyla, 1492-1902 yılları arasında, Latin Amerika'yı demografik, sosyokültürel ve idari yapılarına etkilediği sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda bu çalışmada, sömürgeci ve sömürülen Latin Amerika yerel halkları arasındaki tarihsel ilişkiler araştırılmıştır.

ABSTRACT

With the discovery of the new continent in 1492, Latin America became a potential colonial zone for the dominant powers of the period. The Latin American colonization period began with the Spanish supporting Christopher Columbus. The Spanish first changed the demographic structure of South America. Later, the Spanish imposed their own laws, culture, language and religion in order to keep their colonial lands under control. In the laws they passed, they implemented the caste system based on race.

This system began to collapse in the 19th century, and the people of Latin America initiated wars of independence by organizing social and later military mobilizations against the colonial order. These wars caused the colonial power to weaken. This situation caused Spain to lose its colonial areas over time. As a result, in 1902, with the independence of Cuba, Spain's only colonial area, the Spanish colonial period in Latin America ended. In this context, Latin America at the center of Spain's colonial areas between 1492 and 1902, due to the natural resources of the region. In this respect, this study reveals how Spain colonized Latin America and what the effects were in demographic, sociocultural and administrative areas during the colonial period. The study concluded that Spain influenced the demographic, sociocultural and administrative structures of Latin America between 1492 and 1902, through political and military elements. In this context, in this study, the historical relations between the colonizer and the exploited Latin American local peoples were investigated.

Article History:

Received: 12 December 2023

Accepted: 04 March 2024

Latin Amerika kavramı, dilbilimciler ve coğrafyacılar başta olmak üzere birçok alanda çalışan düşünürler, farklı şekillerde tanımlamıştır (Bushnel ve Neill, 1994, s. 3). Bu anlamda, Latin Amerika kavramı bu çalışmada, İspanyolların sömürgeleştirdiği yeni kıta coğrafyası olarak nitelendirilmiştir.

Latin Amerika, başta altın ve gümüş madenleri olmak üzere doğal kaynaklar bakımından oldukça zengin bir kıtadır. Amerika kıtasının 1492 yılında Cenevizli denizci Kristof Kolomb tarafından İspanyolların desteğiyle keşfedilmesinden sonra kıtanın zenginlikleri başta İspanya olmak üzere deniz aşırı ülkelerin hedefi olmuştur. 15. yüzyılın sonlarıyla başlayan “Latin Amerika Sömürgeleştirme Dönemi”, günümüzde tarzını ve görüntüsünü değiştirmekle birlikte devam etmektedir.

İnsanların Latin Amerika'ya ilk nasıl geldiği kesin olarak bilinmemektedir. Ancak, milattan önce 11. yüzyılda Şili’de, insanların yaşam sürdüğü ile ilgili kanıtlar bulunmuştur. Bununla birlikte, Latin Amerika yerlilerin kökeni konusu da antropologlar tarafından tartışılmış ve bu konu ile ilgili birçok farklı görüş ortaya çıkmıştır. Genel kabul gören görüş ise, 16.500 yıl önce Bering Boğazı, kuzeydoğu Asya ile Kuzey Amerika'yı birbirinden ayırdığı iddia edilmektedir. Bu bağlamda, kıta nüfusunun yoğunluğu Asya kökenlidir (Gade, 2019, s. 1).

Keşif öncesi, Latin Amerika’da yaşayan Olmekler, Canaris, Çipça, Moçe gibi toplumlar, tarım ve avcılıkla uğraşmıştır. Toplulukların yaşamış oldukları yerler, nüfus olarak oldukça yoğun değildir. Bazı yerleşik gruplar arasında, konfederasyonlar veya imparatorluklar gibi siyasi yapılar ortaya çıkmıştır. Bunlardan en önemlisi, And bölgesinde İnka imparatorluğu, Meksika’da Aztek ve Mayalar’dır. Bu imparatorluklar ulus değildir ve merkezlerinde çok sayıda küçük etnik devletler vardır. Bu üç İmparatorluk, diğer yerli topluluklar gibi tarımla ve avcılık ile uğraşmıştır. Toplulukların idari yönetimi, kabile sistemi şeklinde ve her topluluklarda farklılık gösteren bir yapı mevcuttur.

Avrupa sömürge dönemi, 16. yüzyılda İspanya'nın Amerika kıtasını keşfetmesi ile başlayan ardından coğrafi keşifler ile devam eden ve 20. yüzyıla kadar geçen süreçtir. İspanya, farklı coğrafyalarda geniş toprakları kapsayan ilk devletlerden biridir. Bu bağlamda, güneş batmayan imparatorluk ifadesi, ilk olarak 16. yüzyılda İspanya için kullanılmıştır (Özdilek, 2018, s. 35). O dönem İspanya da dâhil olmak üzere sömüren ülkeler, merkantilizm politikası uygulamıştır. Bununla paralel olarak özellikle İngiltere, Fransa ve Hollanda 17. yüzyılda İspanyollar ile doğrudan rekabet içerisine girmiştir (Özsağır, 2017, s. 88-89).

Amerika’da, dekolonizasyon dönemi olarak da bilinen, Avrupa sömürgeciliğinin sonlandırılması, İspanyol İmparatorluğunu zayıflatmıştır. Ayrıca İngiltere ve Fransa bütün yoğunluğunu ve gücünü Hindistan, Afrika ve Asya’ya yönünü yönlendirmiştir. Bununla birlikte, 19. yüzyılda, ikinci sanayi devrimi ile merkantilizm politikasının yerine serbest ticaret ilkesinin uygulanması, İspanyollara rekabet eden güçlerin sömürgecilik faaliyetlerini hızlandırmıştır (Dizlek, 2018, ss. 34-35).

20. yüzyılda, Birinci Dünya Savaşı sonrası yenilen ülkelerin sömürge toprakları galip gelen devletlere manda sistemi ile dağıtılmış olsa da ikinci dekolonizasyon dönemi yani İkinci Dünya Savaşı sonrası, Avrupa ülkelerinin kendi anakara topraklarının dışında olan sömürge topraklarını kaybetmeye başlamıştır (Dizlek, 2018, s. 35).

Ekonomik nedenlerden dolayı İspanyolların ilgisini çeken Latin Amerika kıtasının doğal kaynakları, yüzyıllar boyunca sömürgeci gücün yararına kullanılmıştır. İspanyollar, yeni kıtadan çıkartılan yeraltı ve yer üstü kaynakları, merkantilizm politikası uygulayarak, İber yarımadasına yani anakara topraklarına taşımıştır. Ayrıca Latin Amerika kıtasında yaşayan insanlar, keşif zamanı hem vahşice öldürülmüş hem köleleştirilerek yok edilmiştir. Bu bağlamda, İspanyolların yaklaşık olarak 300 yıl devam eden asimilasyon politikası, kıta halkını kendi sosyal halklarını talep etme ve hak kazanma ortamını ortadan kaldırmış ve yerel halka, İspanyol kimliği ve kültürü üzerinden sosyal hayat tarzı yaşaması dikte edilmiştir. Dolayısıyla bu

durum, yerel halkın İspanyollara karşı düşmanca bir bakış açısı oluşmasına sebep olmuştur. Bununla birlikte, Kriolların, yeni kıtada sadece ticaret alanında değil, yönetimde de etkili olmak istemesi ve Avrupa’da, Napolyon güçlerinin İspanya’ya saldırması, Kriolların önderliğinde İspanyolların sömürge alanlarında bağımsızlık mücadelesi başlamasına zemin hazırlamıştır. Nitekim 1902 yılına kadar süren bu bağımsızlık savaşı, İspanyolların yeni kıtada son işgal alanı olan Küba’nın tasfiyesi ile İspanyol sömürge dönemini bitirmiştir.

Günümüzde, Latin Amerika bölgesindeki bağımsız olan ülkelerde sürekli gerçekleşen devrimler sebebiyle asayiş sorunları, yönetimdeki aksaklıklar gibi siyasi, sosyal ve ekonomik olayları sömürge döneminin kalıntıları olarak görmek mümkündür. Bu bağlamda, çalışmamızda; “Latin Amerika ve İspanya’nın sömürgecilik kavramı çerçevesindeki tarihsel süreci ve bu sürecin Latin Amerika kıtasına etkisi/etkileri nedir?” sorusu sorulmuştur.

Araştırma sorusu ile ilgili olarak varsayım; İspanya merkez yönetimi Latin Amerika kıtasında, toprağa bağlı kölelik sistemi hiçbir zaman oluşmasını istememiş ve yeni kıtanın İspanya’ya ait bir eyalet olması için uğraşmıştır. Bu sebeple, işgal ettikleri yerlerde İspanyol geleneği ve yaşam biçimini oluşturmak istemiştir. Dolayısıyla İspanyollar ilk önce, demografik yapıyı değiştirmiştir ve daha sonra, yeni oluşan halkı Hristiyanlaştırarak, kıtanın sosyokültürel yapısını ve idari yönetim sistemini İspanyol gelenekleri ve örflerine göre Encomienda sistemi ile dizayn etmiştir.

Dört bölümden oluşan bu çalışmada birinci bölümde; “Kavramsal Çerçeve” ele alınmıştır. Bu bağlamda, sömürgecilik kavramı ve postkolonyal teori açıklanmıştır. İkinci bölümde, İspanya’nın Latin Amerika’yı sömürgeleştirme ve tasfiye süreçleri irdelenmiştir. Bu bölümde, Sömürgecilik öncesi İspanya’nın siyasi birliğini sağlaması, İspanyolların Latin Amerika’yı sömürgeleştirme ve tasfiye süreci üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde çalışmanın yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Son bölümde ise İspanyolların, Latin Amerika’nın demografik, sosyokültürel ve idari yapılarına etkisi ile ilgili bulgular ortaya konulmuştur.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Postkolonyal çalışmaların merkezinde, sömürgecilik olgusu vardır. Bu bağlamda, bu bölümde ilk olarak postkolonyal teori yüzeysel olarak değinilmiştir. Daha sonra ise sömürgecilik kavramı açıklanmıştır.

Nadir Suğur’a göre Postkolonyalizm; “Günümüzdeki sömürgeciliğin tarihsel kökenlerini, oluşumunu, gelişimini ve sonuçlarını sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi, sanatsal ve edebiyat metinleri üzerinden eleştirel olarak inceleyen bir akademik alandır. Postkolonyalizm sömürgeciliğin nedeni olarak dış faktörlerin oynadığı roller üzerinde durmakla birlikte, bu dışsal faktörlerin nasıl iç meseleler hale geldiği/getirildiğini çok yönlü,” olarak ele alır (Suğur, 2018, s. 3).

Modern bir olgu olmayan ve antikçağdan günümüze kadar gelen ve hala devam etmekte olan sömürgecilik, kavramsal olarak literatürde net bir tanıma sahip değildir. Genel olarak, denizasırlı bölgelerde mevcut olan yeraltı ve yerüstü kaynaklara sahip zayıf devletlerin veya milletlerin, kendi anakara toprakları dışında hâkimiyet ve sömürge düzeni kurmak isteyen bir devletin; askeri, ekonomik, siyasi, kültürel, tarihsel geçmiş gibi benzeri yöntemler ile ele geçirilen yerlerde, her türlü imkânları kendi faydası için kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Kavas, 2009, s. 394). Tarihte Fenikelilerle başlanılan sömürgecilik faaliyetleri, milattan önce Grekler, Romalılar ile ve milattan sonra ise Haçlı Seferleri ile devam etmiştir (Güngör, 2014, s.27).

Sömürgecilik, bir devletin başka bir ülkenin kaynaklarını yağmaladığı, insanların öldürülüp boyun eğdirdiği, misyonerlik faaliyetlerle; geleneklerini, dillerini, dinlerini ve kültürlerini egemen ülkenin yapısına göre değiştirdiği, savaştan daha acımasız etkiye sahip bir sistemdir. Ancak, sömüren devletler için uzun vadede olumlu etkiler yaratmaktadır ve o ülkeler için siyasi ve ekonomik istikrara kavuşmasını, zenginleşmesini ve gelişmesini sağlamaktadır (Essaytown, 2015, s. 1).

Sömürgecilik sisteminde sömürücü güç, zayıf ülkede uzun yıllar boyunca hegemonyasını sürdürmek için ilk olarak kendi kontrol altında tutabileceği bir vali atamaktadır. Valinin görevi, sömürücü gücün çıkarları ve planları doğrultusunda daha sistematik ve organize olarak sömürüyü gerçekleştirmektir (Zahar, 1999, s. 51).

Sömürgecilik sisteminde bir diğer önemli özellik ise sömüren güç kendi inancını dilini ve kültürünü sömürülen zayıf ülkeye aktarmak için kendi anakara topraklarından vatandaşlarını yerleştirmektedir. Sömürücü gücün bu politikayı uygulamasının nedeni, sömürülen yerel halkın sömürücü ülke vatandaşlarıyla entegresini sağlayarak, sömürülen zayıf ülkede iç karışıklığı önlemeyi hedeflemektir (Hailey, 1968, s. 4).

Latin Amerika'nın büyük çoğunluğunu işgal eden ve yaklaşık olarak 410 yıl hegemonyasını devam ettiren ülke, İspanyol İmparatorluğudur. Bu bağlamda, başta Guatemala, Şili, Ekvator, Küba gibi Latin ülkelerinin çoğu İspanyolca konuşur ve bu ülkelerde İspanyol Katolik inancın etkisi vardır (Jones, 1994, ss. 86-87).

İspanyol kapitalizminin sömürgecilik anlayışı 16. ve 20. yüzyıllar arasında yoğunlaşmış ve bu dönemde Latin Amerika'da hammadde ve düşük maliyetli işgücü ihtiyacını karşılamaya yönelik politikalar üretmiştir. İspanyolların ürettiği politikalar Latin Amerika'nın demografik, dilsel, dinsel ve kültürel yapısını değiştirmiştir (Essaytown, 2015, s. 1). Latin Amerika'daki yerel halkın yaşamını ve kimliğini doğrudan etkileyen bu değişim, insan haklarıyla bağdaşmayan bir sorundur (Akal, 2005, s. 105).

Sömürgeci deniz aşırı ülkeler, 20. yüzyıl ile dünyada gerçekleşen yeni konjonktür sistemle paralel olarak, sömürge alanlarını kaybetmeye başlamıştır. Daha sonra, İkinci Dünya Savaşı'nın bitmesi ile de sömürgecilik dönemi şekil ve tarz değişmiştir (Young, 2016, ss. 79-80).

Shohat, postkolonyal teoriyi açıklarken, sömürgeci düzenin başlangıcına dair bir konu olduğunu ifade etmektedir (Shohat, s.1992, 105). Dolayısıyla postkolonyal teoriden İspanya'nın 1492'den itibaren başlattığı Latin Amerika'yı sömürgeleştirme düzenine karşı, Krolların önderliğinde yerel halkın bağımsızlık savaşını başlatması gibi ister işgal isterse de ideolojik olarak sömürülen toplumlar için sömürleştirmeye karşı gerçekleşen halk hareketlenmeleri neticesinde oluşan yeni düzen kastedilmektedir (Young, 2020, s. 1).

2. İSPANYOLLARIN LATİN AMERİKA'YI SÖMÜRGELEŞTİRMESİ VE TASFİYE SÜRECİ

İspanyollar, 1492 yılı öncesi, son Endülüs bölgesinde kalan Granada'yı geri alması ve Kastilya Kraliçesi Isabel ve Aragon Kralı Fernando'nun evlenmesi ile siyasi birliği ve sınırları içerisinde iç huzuru sağlamıştır. Bununla birlikte, aynı senelerde yeni kıtanın keşfi ile İspanyollar için sömürgecilik faaliyetleri başlamıştır (Yarar, 2013, ss. 391-392).

Bu bölümde ilk olarak İspanyolların Latin Amerika'yı sömürgeleştirme süreci Santo Domingo, Küba, Meksika ve Peru işgali üzerinden ele alınmıştır. Daha sonra ise Latin Amerika'da ortaya çıkan bağımsızlık hareketleri sonrası İspanyolların bölgeden tasfiyesi irdelenmiştir.

2.1. Sömürgeleştirme Süreci

İspanyollar, sömürgecilik faaliyetleri için kendi anakara toprakları dışına, deniz aşırı bölgelere birçok denizci göndermiştir. Bu denizciler arasında Kristof Kolomb, 1492 yılında yeni kıtayı keşfetmiştir. Keşif sonrası, kıtaya ayak basan denizciler, İnka, Maya ve Anzek uygarlıklarına bağlı yerel halk ile karşılaşmıştır. Bu uygarlıklar, İspanyolların Latin Amerika'ya uygulamış olduğu sömürgeleştirme politikası nedeniyle yok olmuştur (Yarar, 2013, ss.391-392).

Kristof Kolomb Latin Amerika'ya dört sefer düzenlemiştir. Bu seferlerden ilki Dominik Cumhuriyeti, Haiti, Porto Riko, Jamaika ve Küba olarak bilinen Karayipler ve çevresine yapılmıştır. Kolomb'un bölgede altın ve gümüş başta olmak üzere yeraltı ve yerüstü kaynakları bulduğuna dair söylentiler ortaya çıkmıştır. Bu söylentiler İspanyolların bölgeye yoğunlaşmasına yol açmış ve Latin Amerika'nın İspanyol kolonizasyonu bu şekilde başlamıştır (Sertel, 2015, s. 273).

İspanyolların Latin Amerika'yı sömürgelestirmesi işgaller çerçevesinde gerçekleşmiştir. Bu bölümde, İspanyolların sırasıyla "Santo Domingo, Küba, Meksika ve Peru"yu işgal etme süreci incelenmiştir.

2.1.1. Santo Domingo İşgali

Kolomb'un ilk yolculuğunda, hedef olarak Büyük Antiller olarak bilinen Karayip Takımadaları seçildi. Bu bağlamda, İspanyolların ilk sömürge alanı günümüzdeki Dominik Cumhuriyeti'nin başkenti olan Santo Domingo şehridir. 1496'da Hispaniola'da kurulan bu şehir, Karayiplerin kapısı ve Tainos Kabilesinin vatanıdır. 1492 ile 1540 senesine kadar İspanyolların acımasızca yerel halkı katletmesi nedeniyle Tainos kabilesini ortadan kaldırmıştır. Santo Domingo şehri çok verimli arazilere sahiptir. İspanyollar, Tainos kabilesinin yok olması sebebiyle gerekli olan işgücünü Afrika'dan getirdikleri köleler sayesinde karşılamıştır (Kavas, 2009, s.158).

2.1.2. Küba İşgali

Kristof Kolomb'un ikinci yolculuğu, Küba sahilleri ve günümüzdeki isimleri Guantánamo, Santiago ve Jagua limanlarıdır. Bu bakımdan İspanyollar ilk olarak Küba'nın doğusuna doğru işgale başlamıştır. İşgal boyunca silahlı güçler, yerel halka çok acımasız davranmıştır. Hatta yerel halktan bu işgale karşı çıkan Hatuey isimli bir kişiyi, diri diri yakmıştır. Nitekim sömürgeci güç o bölgedeki insanlar katlederek, yerel nüfusun büyük çoğunluğunu yok etmiştir. Ayrıca İspanyollar tarafından kasıtlı veya kasıtsız getirilen salgın hastalıklar ve işgücü için köleleştirilen insanlar sebebiyle de 1510 yılında 112.000 civarında olan bölge nüfusu, 1542 senesinde 893 kişiye kadar düşmüştür (Khalilov, 2014, ss. 6-10).

Bartolomé de las Casas tarafından 1542 yılında yazılan "Yerlilerin Gözyaşları" adlı kitapta İspanyolların Küba'yı işgali sırasında yaptıkları soykırım ve katliam anlatılmaktadır. İspanyolların yerli halkın zenginliklerini ele geçirmek için insanları işkenceyle öldürttüğünü belirten De Las Casas, bir din adamı olarak bu eylemleri eleştirmiştir (Erol, 2009, ss. 239-242).

2.1.3. Meksika İşgali

İspanyollar, Meksika seferine Küba işgalini tamamladıktan hemen sonra Hernán (Hernando) Cortés yönetimi ile başlamıştır. Cortes, Meksika sahilindeki Veracruz şehrinde, şiddetli bir çatışma gerçekleştirmiştir. Sahildeki yerel halk, Meksika'nın merkezinde hâkim olan ve İspanyollara hiçbir direniş göstermeyen Aztek İmparatorluğu tarafından fethedilmiştir. Daha sonra Orta Meksika'ya sefer düzenleyen İspanyol askeri güçler, Azteklerle bağlı güçlü bir orduya sahip Tlaxcalans ile karşılaşmıştır. Kısa bir çatışmadan sonra Azteklerin başkenti Tenochtitlán'a doğru ilerleyen İspanyollar yerel hükümdarı ele geçirmek istemiştir. Netice olarak, Aztek İmparatoru Montezuma'yı yakalanmış ve onun aracılığıyla otorite kurulmaya başlanmıştır (Hamnett, 2015, ss. 49-51).

İspanyollar için Meksika işgali ilk başlarda sert bir direniş yaşanmamıştır. Ancak, ileriki zamanlarda şaşırtıcı bir şekilde yerel halktan işgale karşı sert bir tepki ortaya koyulmuştur. Orta Meksika bölgesinde askeri avantajlarını kullanamayan İspanyol ordusu, Tenochtitlán'da ciddi kayıplar vermiştir. Cortés, ordusunu tekrar güçlendirebilmek için Tlaxcala'ya geri dönmüştür. Sömürgeci güç, tekrar gücünü toparlayarak Aztek başkentini işgal etmek için yola çıkmış ve dört ay sonra İspanyollar, Tlaxcalans şehrini ele geçirmiştir. Bu şehri, Mexico City olarak kendi başkentleri olarak görmüştür ve bu anlayışla şehri, yeniden inşa etmeye başlamıştır. Daha sonra İspanyollar, Guatemala ve Yucatan'a doğru seferler düzenleyerek bölgeyi işgal etmiş ve bu işgal edilen bölgede yeni şehirler kurmuştur. Bu yeni kurulan şehirlerin en bilineni, 1540-1542 yılları arasında, İspanya'nın Kaliforniya'dan Teksas'a uzanan büyük bir bölgeyi kontrol etmesinin temellerini atan Vazquez de Coronado'dur. (Kittleson, 2009).

Netice olarak, Meksika'nın merkezindeki diğer bölgeler kısa süre sonra İspanyol kontrolü altına girmiştir. Cortés, işgal edilen Meksika'ya vali olarak atanmıştır. Ancak, Cortés'in gücü ve otoritesi İspanyol yerleşimciler arasında yaşanan rekabetler nedeniyle zayıflamış ve bundan dolayı da görevden alınmıştır (Kittleson, 2009).

2.1.4. Peru'nun Ele Geçirilmesi

Meksika seferi başlamadan önce, İspanyollar güneyde, Panama ve Nikaragua'ya da yoğunlaşmıştır. Ancak, bölgenin iklim koşulları elverişsiz ve yeraltı zenginliğinin kıt olması, İspanyol seferlerinin yönünü değiştirmiştir. Bu nedenle Francisco Pizarro yönetimindeki İspanyol güçleri, günümüzde Bolivya ve Ekvador'u da içeren Peru'ya yani Latin Amerika'nın Pasifik kıyısının güneyine doğru altın bulmak amacıyla sefer düzenlenmiştir. Pizarro, And kıyı halkları arasında güçlü ve doğal kaynaklar açısından zengin bir bölgeye sahip imparatorluk olan İnkalar ile karşılaşmıştır. İnkalar, o dönem iç savaş sebebiyle siyasi birliği zayıflamıştır. Bu sebeple, İspanyollar bu durumdan yararlanarak, İnka topraklarını ele geçirirken, yerel gruplar neredeyse hiç karşı direniş göstermemiştir. 1532 yılında Pizarro, İnka İmparatoru Atahualpa'yı yakalamış ve idam etmiştir. İnka imparatorunun idamından sonra İspanyollar, İnka'nın başkenti Cuzco'da, kendi şehirlerini kurmuştur. 1533 yılında ise İnka İmparatorluğu yıkılmıştır (Çatalbaş, 2023, ss. 185-183).

Peru, çok değerli doğal kaynaklara sahip olması nedeniyle, İspanyollar için göz kamaştırıcı bir zenginlik kaynağı olarak görülmüştür. İspanyollar bölgede, gümüş madenciliği başta olmak üzere çeşitli yer altı kaynaklarını çıkarmıştır. Özellikle İspanyollar, altın madenini eriterek, heykel ve takı yapımında kullanmıştır (Sander,2003; 90). Bu servetin kontrolü için İspanyol İmparatorluğu içerisinde mücadeleler başlamış ve bunun sonucunda 1530'ların sonundan 1550'lerin başına kadar İspanya'da iktidar mücadelesinden kaynaklı iç çatışma yaşanmıştır. Peru valisi olarak görevlendirilen Pizarro, 1541'de bu iç çatışmadan dolayı suikaste uğramıştır. İspanyol Krallığı daha sonra, bölgenin kontrolünü ele geçirmiş ve kısa süre sonra

Lima'ya kraliyet tarafından atanan bir başkan yardımcısı ile Latin Amerika'yı sömürgeleştirme faaliyetleri devam etmiştir (Timemaps, t.y.).

İspanyollar, Latin Amerika kıtasındaki sömürgecilik faaliyetleri neticesinde, güneş batmayan imparatorluk unvanını alarak, büyük güç elde etmiştir. İspanyollar yılda 266.200 kilo gümüş ve 5400 kilo altın, sadece Latin Amerika'da çıkarmıştır (Serenti, 2016). Elde edilen bu gibi değerli madenlerin hepsini, merkantilizm politikası ile kendi anakara topraklarına taşımıştır (Luraghi, 2000, ss. 89-90).

İspanyollar, İnka İmparatorluğunu yıktıktan sonra işgallerine ara vermeden Pasifik okyanusuna kadar sömürü topraklarını genişletmiştir. 1592 yılında, İspanyolların sömürgeleştirdiği alanlar; Brezilya hariç Orta, Güney Amerika, Bahama, Antiller ve Meksika'dır. Birleşik Krallığın Latin bölgesini keşfedene kadar İspanyollar gümüş ve altın başta olmak üzere doğal kaynakları sömürmüştür. Latin Amerika içinde yaşayan yerel halk bu süreçte; sefalet, işkence açlık, köleleştirilme gibi insanlık dışı muamele ile karşılaşmış ve bölgede üç köklü kavim olan İnka, Maya ve Aztekler, tarih sahnesinden silinmiştir (Sertel, 2015, s. 273).

2.2. Tasfiye Süreci

İspanyollar, 17. yüzyılın sonlarına kadar Latin Amerika'yı hızlı bir şekilde sömürgeleştirmiştir. Ancak, 1588 yılında II. Filip döneminde, İspanyolların İngilizler karşısında aldığı yenilgi nedeniyle İspanyollar İngilizler karşısında yenilgiye uğramıştır (Kalkan, 2020, s. 100-112). Bu yenilgi, İspanyolların ekonomik sorunlar yaşanmasına ve bundan dolayı da Latin Amerika'da savunma hattının zayıflamasına neden olmuştur (Kalkan, 2014, ss. 1-6). Savunma hattı zayıflayan İspanyollar Latin Amerika'da sömürgeleştirdikleri bölgeleri peyderpey kaybetmeye başlamıştır (Afyoncu, 2012, s. 115-116). Ayrıca başta İspanya olmak üzere Avrupa ve dünya tarihini etkileyen "1702-1714 İspanyol Veraset Savaşı" (Demir, 2012, s. 155) ve "1756-1763 Yedi Yıl Savaşları" Latin Amerika'daki İspanyol sömürge alanlarının daralmasına neden olmuştur (Demir, 2012, s. 184).

İspanya'nın çok geniş bölgelere yayılan sömürge alanlarını Britanya Krallığı, Hollanda ve Fransa işgal etmek istemiştir. Latin Amerika'nın çok değerli madenleri, bu devletler için cazip konumdadır. Bu nedenle, bu deniz aşırı devletler, yeni kıtaya gelmeye başlamıştır. Bu süreçle birlikte yavaş yavaş gücünü kaybeden İspanya, Latin Amerika'da parçalanma sürecine girmiştir (Luraghi, 2000, ss. 99-100). Bu bağlamda 1825 yılında, İspanya'nın Latin Amerika'da Küba dışında sömürgesi alanı kalmamıştır.

Büyük sömürgeci güçler içerisinde Latin Amerika'da ilk güç kaybeden, İspanyol sömürgeciliğidir. Bu bağlamda, İspanya'nın 1902 senesinde Latin Amerika'da sömürgesi kalmamıştır. Latin Amerika'da İspanya'dan bağımsız olan ülkelere ve yıllara bakacak olursak; Şili (1810), Kolombiya (1810), Meksika (1810), Venezuela (1811), Ekvator (1810, 1822), Paraguay (1811), Arjantin (1816), Kosta Rika (1821), Peru (1821), El Salvador (1821), Guatemala (1821), Nikaragua (1821), Honduras (1821), Panama (1821), Bolivya (1825) ve Küba (1902)'dir (Biamag, 2020, s.1).

3. YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın; araştırmanın türü, metodolojisi, evreni, örnekleme ve veri toplama tekniği hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Türü ve Metodolojisi

Bu çalışma İspanyolların Latin Amerika'ya uygulamış olduğu politikalar, nitel araştırma yöntemi ile ortaya konulmuştur. Nitel araştırma yöntemi kapsamında çalışmayı anlamak, açıklamak ve analiz etmek için farklı metodolojilerden yararlanılmıştır. Bunlar: dış politika analiz yöntemi, analitik yaklaşım ve betimsel yaklaşımdır.

İspanyolların dış politika aracı olarak asimilasyonu ve merkantilizmi kullanmasındaki nedenler ve bu politikaların Latin Amerika'daki etkisinin araştırılması, bu çalışmada dış politika analiz yönteminin kullanılmasını zaruri hale getirmiştir.

İspanyolların Latin Amerika'ya uygulamış olduğu dış politika ve bu politikanın sonucunda Latin Amerika'daki demografik, sosyokültürel ve idari yapısındaki etkilerin neler olduğunu ortaya koymak adına analitik yaklaşımdan faydalanılmıştır.

İspanyolların, Latin Amerika bölgesi ile ilgili ilişkiyi tanımlamamızda ve bu ilişkilerin Latin Amerika'ya yönelik etkisini değerlendirmemizde betimsel yaklaşım kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Aktör ve olgular arasında en iyi yansıtacak evren yığınları; İspanyol ve Latin Amerika'dır. Evrenden örnekleme indirgemek için çalışmanın amacına bağlı olarak İspanyolların Latin Amerika'ya gelmesi ile bölgede ortaya çıkan değişim ve dönüşüm süreçlerinin araştırılması ve bu araştırmada durum tespiti yapılmasından dolayı nitel araştırma örnekleme yönteminden tipik durum örnekleme yöntemi tercih edilmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırma sorusunu yanıtlamak ve varsayımlarımızı kanıtlamak için yerli ve yabancı literatür taraması yapılmıştır. Bu bağlamda, birincil ve ikincil kaynaklar aracılığıyla; makale, kitap, tarih yazmalar ve internet kaynakları kullanılarak veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir.

4. BULGULAR

İspanya Krallığı, işgal ettiği Latin Amerika'yı, kendi hâkimiyeti içinde eyalet olması için çabalamıştır. Bu yüzden, Latin Amerika'da İspanyollar, kendi gelenek ve göreneklerine bağlı yaşam modeli oluşturmuştur. Bu bağlamda İspanyollar, Latin Amerika'da ilk önce demografik yapıyı ve daha sonra sosyokültürel ve idari yapıyı değiştirmiştir.

4.1. Demografik Yapısına Etkisi

İspanyolların Latin Amerika işgali üzerindeki en dramatik etkisi, yerel nüfus sayısının azalmasıdır. Bu azalma, üç farklı şekilde gerçekleşmiştir. Bunlardan birincisi, işgal zamanı öldürülen yerel halkın yok edilmesidir. İkincisi, İspanyolların kendi anakara topraklarından getirmiş oldukları salgın hastalıklardır. Sonuncusu ise köleleştirme politikasıdır.

1492 yılında, Kristof Kolomb yeni kıtayı keşfetmeden önce Olmekler, Canaris, Çipça, Moçe Aztek, İnka ve Maya uygarlıkları ömür sürdürmüştür. İspanyolların Latin Amerika'daki işgal hareketleri, yeni kıtanın yerel halkı için ölüm, sefalet, acı, yoksulluk, yıkım, köleleştirme ve yok olma sürecini getiren bir sömürge düzeni oluşturmuştur (Işık, 2005, s. 98).

İspanyollar kıtaya ilk ayak bastıkları zaman, yerli halkta silah olarak; yay, ok ve mızraklar vardır. İspanyollarda ise, o dönemin en gelişmiş silahları mevcuttur. Ayrıca İspanyollar, İber yarımadasından kızamık, grip gibi salgın hastalıkları da yerel halka bulaştırmıştır. Yerel halk, bu yeni hastalıklara alışkın değildir ve çok sayıda insan ölmüştür. 1500 yılında, yeni kıtada yaklaşık 50 milyon yerli halkın yaşadığı öngörülürken, 1600 yılına gelindiğinde, katliamlar ve salgın hastalıklar sebebiyle, 8 milyona kişiye düşmüştür. İspanyollar, bu nüfus düşüşünde birtakım önlemler almak mecburiyetinde kalmıştır. İspanyollar tarafından yapılan yeni yasalar, yerel halkı artık köle olarak kabul edilmelerine son vermiştir. Ancak, bu yasa kısa süre yürürlükte kalarak, transatlantik köle ticareti devam etmiştir. Bu süreçler içerisinde, yeni kıtanın köklü uygarlıkları olan topluluklar, zamanla yok olmuştur (Bristol, t.y.).

Latin Amerika'nın bugünkü nüfusu; Kolomb öncesi nüfusu olan Amerikan Yerlileri (Amerindians), İberler (19. yüzyılın başına kadar kıtayı fetheden ve egemen olan İspanyol ve Portekiz), Sömürgeciler tarafından köle olarak ithal edilen Afrikalılar ve son olarak, çoğunlukla İtalya ve Almanya'nın yanı sıra Lübnan, Güney Asya ve Japonya gibi deniz aşırı ülkelerden bağımsızlık sonrası göç eden insanlardan oluşmaktadır (Gade, 2019, s. 1).

4.2. Sosyokültürel Yapıya Etkisi

Çalışmanın bu bölümünde, İspanyolların keşif sonrası Latin Amerika kıtasına sosyokültürel etkilerini, dil ve din olgusu üzerinden incelenmektedir.

4.2.1. Dil Etkisi

Latin Amerika toplulukları, çok farklı diller konuşmuştur. Yerel halkın birden fazla dil konuşması, toplulukların bir arada yaşamaması ve her grubun kendine ait bir dil kullanmasındandır. Bu nedenler, bazı bilim insanları yeni kıtada yüzlerce dil konuşulduğunu iddia etmektedir. İşgal zamanı birçok topluluğun yok edilmesine rağmen, günümüzde hâlâ dört yerel dilin konuşulması, bu iddiayı desteklemektedir. Bu diller; Quechua (9 milyon), Aymara (2,2 milyon), Guarani (5 milyon) ve Amerika

yerlilerinin en yaygın konuşulan dilleri olan Nahuatl'dır. Ayrıca bazı bilim insanları, Latin Amerika'da yerel halkın konuştuğu dilleri, Kızılderili dil ailesi grubu olarak kabul etmiştir (Nationsonline Map, t.y.).

Latin Amerika'da 19 devlet, İspanyolca'yı resmi dil olarak kabul etmiştir. Bu ülkelerin dışında üç ülkede de insanların çoğu İspanyolca konuşmaktadır. Bu bağlamda, İspanyolca'yı konuşan Latin Amerika ülkeleri aşağıda tablo içerisinde verilmiştir:

Tablo 1. İspanyolca Konuşulan Güney Amerika Ülkeleri

Ülke	Resmi ve ulusal Diller	Diğer Konuşulan Diller
Argentina	Spanish	English, Italian, German, French
Aruba	Dutch	Papiamentu (Kriollar with Spanish, Portuguese, Dutch, English roots), English (widely spoken), Spanish
Belize	English	Spanish, Mayan, Garifuna (Carib), Kriollar
Bolivia	Spanish, Quechua, Aymara	
Brazil	Portuguese	Spanish, English, French, American Indian languages
Chile	Spanish	
Colombia	Spanish	American Indian languages
Costa Rica	Spanish	English
Cuba	Spanish	
Dominican Republic	Spanish	
Ecuador	Spanish	Quechua and other Amerindian languages.
El Salvador	Spanish	Nahua (among some Amerindians)
Guatemala	Spanish 60%, Amerindian languages 40%	(23 officially recognized Amerindian languages, including Quiche, Cakchiquel, Kekchi, Mam, Garifuna, and Xinca)
Honduras	Spanish	Amerindian dialects
Mexico	Spanish	various Mayan, Nahuatl, and other regional indigenous languages.
Nicaragua	Spanish	English and indigenous languages on Atlantic coast.
Panama	Spanish	English 14%
Paraguay	Spanish, Guarani	
Peru	Spanish, Quechua	Aymara, and a large number of minor Amazonian languages.
Puerto Rico	Spanish, English	
Uruguay	Spanish	Portunol, or Brazileru (Portuguese-Spanish mix on the Brazilian frontier).
Venezuela	Spanish and languages spoken by Indigenous peoples from Venezuela (Constitution of Venezuela 1999)	numerous indigenous dialects, at least 40.
Virgin Adaları	English	Spanish, Kriollar.

Kaynakça: https://www.nationsonline.org/oneworld/americn_languages.htm, 28.04.2020.

Yukardaki tabloya baktığımız zaman, Latin Amerika'daki şiddetli kolonileşme sayesinde konuşulan dillerin çoğu, sömürgeci güçlerin empoze ettikleri kendi dilleridir. Yeni kıtadaki yaklaşık 400 milyon İspanyolca, 247 milyon İngilizce, 204 milyon Brezilya Portekizcesi ve yaklaşık 8 milyon insan ise, Fransızca veya Fransızca Kriollar konuşmaktadır (Nationsonline, t.y.).

4.2.2. Din Etkisi

İspanyolların yeni toprakları ele geçirmeleri için en büyük motivasyon faktörlerinden biri, yerel halkın putperest inancının yerine Hıristiyanlığı yaymaktır. Bu bağlamda, İspanyol Amerika'sında kilise, son derece güçlü ve yerel halkın günlük yaşamları üzerinde büyük bir etkiye sahip olmuştur.

İspanya'da Katolik Kilisesi, imparatorluk içerisinde en etkili kurumdur. Katolik Kilisesi, Latin Amerika'da etkin bir şekilde kullanılmış ve İspanya İmparatorluğu Latin Amerika'da işgal ettiği topraklara papa, piskopos ve diğer yüksek kilise yetkilileri atamıştır. Bu kilise yetkilileri, Dünyevi din adamları ve manastır rahipler topluluğu olmak üzere iki şekilde yapılanmıştır. İlk olarak kilise organizasyonları, Meksika ve Peru'nun orta bölgelerinde, işgalci gücün askerleri tarafından yapılırken daha sonra İspanya'dan din adamlarının gelmesiyle, sistemli bir yapıya dönüşmüştür. Papalık tarafından atanan kilise yetkilileri birlikte başpiskoposlar, Lima ve Mexico City şehirlerini merkez olarak seçmiştir. Yüksek rütbeli din adamları şehir merkezlerinde, düşük din adamları ise Amerikan Yerlileri birlikte kırsal kesimde aktif olmuştur (Haring, 1985, ss. 170-172).

16. yüzyılın ortalarında Cizvitler, İspanyolların Latin Amerika'da işgal etmiş olduğu topraklara gelmiştir. Kriollar ve yerel halk için İspanya Kraliyetine bağlılığı, Hristiyan din öğretisinin öğrenilmesi ve Avrupa medeniyeti geleneklerinin uyumunu sağlayan okullar kurulmuştur (Gibson, 1968, s. 67). Aynı yüzyılın sonunda İspanyol Kilise mahkemesi, İspanyol sömürgecilerine daha katı politikalar uygulamıştır. Engizisyon, Mexico City ve Lima'da etkili olmuştur. Katolikliğin katı inançlarına karşı gelenleri sapkın sayarak, bu durumu ortadan kaldırmak ve İspanyol kilisesindeki inanç değerlerini yaşatabilmek için uygulanan dini mahkemeler, yeni kıtanın sert bir şekilde Hristiyanlaşmasına yol açmıştır (Crow, 1971, s. 211). Ayrıca Papa, yerlilerin ya Hristiyanlığı ve İspanyol imparatorluk hegemonyasını kabul edeceklerini ya da yok edileceklerini bildirmiştir (McAlister, 1984, s. 90).

4.3. İdari Yapısına Etkisi

İspanya İmparatorluğu, 16. yüzyılın ikinci yarısı ile Latin Amerika kıtasının büyük çoğunluğunu işgal ederek, serbest yönetim anlayışını değiştirmiş ve sömürge yönetim sistemini uygulamaya başlamıştır. Yeni kıta sömürge alanları, ilk önce İber yarımadasında kurulmuş otoritenin özerk yönetimi olarak kabul edilmiş iken, daha sonra kıtada keşfedilen değerli maden yatakları sebebiyle İspanyollar, sömürge altındaki bölgeyi mutlak otorite altına almıştır (Türkecan, 2007, s.10).

İspanyollar, İber yarımadasını merkezi sistem ile yönetmek ve İspanyol yönetim geleneğini empoze etmek için kurumlar oluşturmuştur. Ayrıca İspanyollar, Latin Amerika sömürge bölgesini yerel valilikler üzerinden idare etmiştir (Aldrich, 2007, s.48). Bu bağlamda İspanyollar 1524 yılında, "Casa de Contratacion"² ve "Yerliler Konsili" kurumu oluşturmuştur. Bu iki kurum, sömürge yönetim faaliyetlerinin tüm alanlarında ve her aşamasında birbirleriyle iş birliği yapmış, bürokrasiye yöneticiler atamış ve onlara talimat vermekle sorumlu olmuştur (Lee, 2009, s. 136). Ayrıca bu iki kurum, sömürgeci İspanyol valilerinin merkez yönetime karşı ayaklanmasını önleyerek, her kurumun İspanya Krallığına bağlı olmasını sağlamayı amaçlamıştır (Aldrich, 2007, s. 52).

İspanya merkez yönetiminin Latin Amerika kıtasına uzak olması, bölgeye yönelik politikalarının uzun süreli ve etkili olmasına engel olmuştur. Bu bağlamda İspanyol yönetimi, sömürge bölgesine atamış olduğu yöneticilerin halk ve merkeze karşı olumsuz faaliyetleri ortadan kaldırmak adına, tüm tedbirleri almıştır ancak bu durum, zaman içerisinde bozulmuştur. İspanyollar bu olumsuz duruma karşı reaksiyon gösterememiştir. Ayrıca İber yarımadasından gönderilen idareciler, merkez yönetime karşı faaliyet yürütmüş ve bu idareciler, bölgede kendi merkez otorite sistemini kurmaya çalışmıştır (Armaoğlu, 1997, s. 697).

İspanya merkez yönetimi, Latin Amerika kıtasında toprağa bağlı kölelik sisteminin hiçbir zaman oluşmasını istememiş ve yeni kıtanın İspanya'ya ait bir özerk bölgesi olması için uğraşmıştır. Bu sebeple Amerika kıtasında, İspanyol geleneği ve yaşam biçimini oluşturmayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda ilk önce, demografik yapıyı değiştirmiştir ve daha sonra, yeni oluşan halkı Hristiyanlaştırarak, kıtanın sosyokültürel yapısını, İspanyol geleneklerine ve örflerine göre dizayn etmiştir (Tanilli, 1988, ss. 370-374). Dolayısıyla İspanyollar, sömürge düzeninin uzantısı olarak Latin Amerika'daki amaçlarını, değişiklikleri ve dizaynı "Encomienda" ve "Hacienda" kurumu üzerinden gerçekleştirmiştir.

Encomienda sisteminin kökleri İber yarımadasındaki orta çağ Reconquista deneyimiyle bağlantılı feodal sisteme dayanmaktadır (Denk, 2015, s.113). Sistem, yerli nüfusun emeğini merkezi hükümete karşı hem vergilendirme hem de belirli bir bölge üzerinde ayrımcılık açısından korumayı amaçlamaktadır. Ancak sistem, yerli nüfusun söz konusu işgücüne tam olarak sahip olmasını engellemektedir (Tanilli, 1998, s. 370). Başka bir deyişle, sistem yerli halkın ihtiyaçlarını karşılayabilecek bağımlı bir işgücü yaratmaktadır (Tannebahum, 1960, s. 81).

Daha önce de bahsedildiği gibi Latin Amerika'da yaşayan yerel nüfus, İspanyolların bölgeye gelmesiyle birlikte getirmiş oldukları hastalık ve savaşlar nedeniyle azalmıştır. Ayrıca 18. yüzyılda madencilik yerine tarım sektörü de güçlenmiştir. Bundan dolayı, büyük toprak sahipliğine dayalı hacienda sistemi, 18. yüzyıldan itibaren Kralların soyluları veya askerleri

² İspanyol sömürgecilerini kontrol eden devlet kurumu.

ödüllendirmek amacıyla vermiş oldukları arazi sistemidir. Bu sistem, Encomienda sisteminin devamı olarak ortaya çıkmıştır (TUİÇ, 2018).

Feodal beyler, Encomienda sistemi ile yerli halkı ağır vergilerle borçlandırarak, sistemin bozulmasına neden olmuştur. Ayrıca bu sistemle birlikte yerel halk, İspanyol işgalciler tarafından köleleştirilmiştir. Bu durum, kraliyetin tepkisine yol açarak, sorunun çözülmesi adına birtakım kanunlar çıkarılmıştır. Ancak, merkez yönetiminin atamış olduğu valiler, çıkartılan bu kanunları uygulayamamıştır. Bu bağlamda, yeni kıtada oluşan İspanyol idari yönetim sistemi, adım adım yerel devletlerin oluşmasına yol açmış ve daha sonra feodal düzene doğru ivme kazanmıştır. Bu şekilde, İspanyol sömürge hegemonyası sınırlandırılarak, feodal beylerin yerel hâkimiyetine bırakılmıştır (Robert ve Sánchez, 1991, ss. 35-37).

İspanyol feodal beyler, 18. yüzyılın yeni fikirlerini kıtadaki kendi çıkarlarını korumak adına yasaklamıştır. Ancak, yerel halka karışmış olan İspanyollar yani Kreollar, bu düşünce akımlarını öğrenmek için Avrupa'ya gitmiştir (Armaoğlu, 1997, s. 697). Burada Kreollar, yeni düşünce fikirlerinden etkilenmiştir ve bu etkilenmenin neticesinde 19. yüzyıla birlikte bağımsızlık savaşlarına başlamıştır. Bu savaş sonrası İspanya yenilerek, Latin Amerika'da tüm sömürge alanlarını kaybetmiştir. Fakat İspanya, İber yarımadasına çekilmiş olsa da yeni kıtada sömürge yönetimine alışmış bir toplum bırakmıştır (Yarar, 2013, s. 398).

19. yüzyılda feodal beyler, yerel halka karşı, özellikle Kriollar isteklerine cevap vermemesi nedeniyle, halk hareketlenmelerinin oluşmasına sebep olmuştur. İspanya'nın Napolyon Fransa'sı tarafından işgal edilmesi, İspanyol hükümetinin halk hareketlenmelerine karşı adım atamamasına neden olmuştur. Bu durum, İspanya sömürge alanlarının sırasıyla bağımsız olmak için harekete geçmesini sağlamıştır (Lee, 2009, ss. 136-138).

5. SONUÇ

İspanya İmparatorluğu 15.yüzyılda, Aragon Kralı II.Fernando ve Kastilya Kraliçesi I. Isabel'in evlenmesi ve ordularını birleştirmesi ile iç barışı sağlamıştır. İber yarımadasında, 1276 yılından beri Endülüs hâkimiyetinde sadece Granada (Gırnata Emirliği) kalmıştır. İspanyollar, evlilikten dolayı siyasi birliğini gerçekleştirerek, Endülüslerin üzerine sefere çıkmıştır. Bu arada kendi ana kara toprakları dışına, deniz aşırı Kanarya Adalarına birçok denizci göndermiştir. Nitekim 1492 yılında, İspanyolların desteklediği Kristof Kolomb'un yeni kıtayı keşfetmesi ve Granada'nın Endülüslerden geri alınması, İspanya için deniz aşırı sömürgecilik faaliyetleri başlamasının yolu açılmıştır.

İspanya için sömürgecilik, 15.yüzyıldan beri önemini koruyan bir olgu olmuştur. Latin Amerika'da Sömürgeciliğe ilk olarak İspanyollar ile başlamıştır. Yeni kıtanın keşfi ile başlayan sömürgecilik döneminde sömürülen İnka, Aztek gibi toplumların siyasi bağımsızlığı tarih sahnesinden silinerek yerel halk yok edilmiştir. Sömürücü güçler, bölgenin yer altı ve yer üstü zenginliklerini ele geçirerek yerel halkın ekonomik kaynaklarını ve sosyokültürel zenginliklerini kaybetmesine neden olmuştur. Ayrıca İspanyollar, sömürge alanlarındaki hegemonyasının sürdürülebilmesi için bölgede kendi çıkarlarını koruyan idari sistemle yönetmiştir.

1492 yılında Yeni Kıta'nın keşfi ve 1902 yılında İspanyolların Latin Amerika'daki son sömürge alanı olan Küba'nın tasfiyesi boyunca, bölgenin sahip olduğu doğal kaynaklar, İspanya'nın sömürge alanlarının merkezinde olmuştur. İspanya İmparatorluğu, bu merkezi İber yarımadasında bulunan anakara topraklarına bağlı eyalet şeklinde yönetmiştir. Bu yüzden, İspanyol gelenek ve göreneklerine bağlı, yaşam modeli oluşturmuştur. Bu bağlamda, ilk önce demografik yapıyı ve daha sonra sosyokültürel ve idari yapıyı değiştirmiştir.

Sömürgeci gücün yeni kıtanın demografik yapısına etkisini üç önemli olgu ile ilişkilendirilebilmektedir. Bunlar;

1. Yerel halkın yok edilmesi; İspanyol sömürge ordusu, Latin Amerika'ya ilk ayak bastıkları zaman, yeni kıtayı Japonya zannettiler. Ancak, İnka, Aztek gibi yerel halk ile karşılaşılınca, farklı bir kıtada olduklarının farkına vardılar. Yerel halkın geleneksel olarak takmış oldukları takıların zengin yer altı kaynaklarıyla ilişkili olması, sömürgeci gücün buralara odaklanmasına sebep olmuştur. Yeni kıtadaki toplulukların silahları; yay, ok ve mızraklardır. İspanyollarda ise o dönemin en gelişmiş silahları mevcuttur. Ayrıca Latin Amerika'da o dönem, toplulukların kendi içlerinde iç çatışma yaşanmaktadır. Bu durumdan yararlanan İspanyollar, Latin Amerika'daki zengin kaynakları ele geçirmek için bölgeyi, peyderpey işgal etmiştir. İşgal zamanı, İspanyol silahlı güçleri, Meksika'da Aztek, Peru'da İnka gibi toplulukları ortadan kaldırarak yerel halkı acımasızca katletmişlerdir.

2. Salgın hastalıklar; Sömürgeci gücün askeri ve sivil mürettebatı, Latin Amerika yerel halkın hiç karşılaşmadıkları verem gibi salgın hastalıkları yeni kıtaya taşımışlardır. Yerel halkın, bu salgın hastalıklara karşı bağışıklığı olmaması ve tedavisinin bilinmemesinden dolayı birçok insan ölmüştür. 1500 yılında, yeni kıtada yaklaşık 50 milyon yerli halkın olduğu tahmin edilmektedir. 1600 yılına gelindiğinde, katliamlar ve salgın hastalıklar sebebiyle, yerel halk nüfusu 8 milyona kadar inmiştir.

3. Köleleştirilme; İşgal ve salgından canlı olarak kurtulan yerel insanlar, İngiliz sömürü sistemi başta olmak üzere, köleleştirilerek satılmıştır. İspanyollar, bu politikanın yanlışı olduğunu, Latin Amerika kıtasında işgücü ihtiyacının artması ile farkına varmıştır. İspanyollar tarafından yapılan yeni yasalar, yerel halkı artık köle olarak kabul edilmelerine son vermiştir. Ancak, bu yasa kısa süre yürürlükte kalarak, Transatlantik köle ticareti devam etmiştir. Sömürgeci güç, işgücü ihtiyacını Afrika'daki siyahi kölelerden karşılamıştır. Bu durum, 19. yüzyılda ortaya çıkan kast sisteminin en alt tabakasında "Afrika Köleleri" olarak yer alması, İspanyolların Latin Amerika kıtasının demografik yapısını ciddi derecede etkilediğinin kanıtı olmuştur.

İspanyolların, Latin Amerika'da yeni toprakları ele geçirmeleri için en büyük motivasyon faktörlerinden biri de din olgusu ve para, mücevver gibi maddi unsurlar üzerinden misyonerlik faaliyetleri olmuştur. Bunun için İspanyollar, kiliseler ve dini eğitim veren okullar inşa etmişlerdir. Kiliseler, bölgenin yönetilmesinde etkili bir kurum olmuştur. Günümüzde, Latin Amerika yerel halkının büyük çoğunluğu Hristiyan olması, İspanyolların sömürge döneminin kalıntısıdır.

Latin Amerika'da, keşif öncesinde çok farklı diller konuşuluyordu. Sömürgeci güç, yeni kıtada hâkimiyet ve sömürge düzeni oluşturabilmek ve sürdürebilmek için demografik, dinî ve idari yapının değiştirilmesinin dışında, kendi dillerini empoze etmişlerdir. Günümüzde, 19 ülke resmi ve üç devlet diğer diller kategorisinde olmak üzere, yeni kıtada 400 milyon insan, İspanyolca konuşmaktadır. Bu durum İspanyolların, Latin Amerika'nın büyük bir çoğunluğunda kültürel hegemonya kurduğunu göstermektedir.

YAZAR BEYANI

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Etik Kurul Onayı: Bu araştırma etik kurul izni gerektiren analizleri kapsamadığından etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Yazar Katkıları: Yazar çalışmanın tümünü tek başına gerçekleştirmiştir

Çıkar Çatışması: Yazar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Afyoncu, E. (2012). Ortaçağ-yeniçağ Avrupa tarihi. L. Kayapınar ve E. Afyoncu (Ed), *Reform'un zaferi (1555-1648)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Akal, C. B. (2005). *Modern düşüncenin doğuşu: İspanyol altın çağı*. Ankara: Dost Yayınları.
- Aldrich, R. (2007). *Emperyal çağ*. İstanbul: Oğlak Güzel.
- Armaoğlu, F. (1997). *19. Yüzyıl siyasi tarihi 1789-1914*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Biamag. (t.y.). 14.04.2020, <https://bianet.org/biamag/toplum/185776-yeni-somurgecilik-eski-somurgeciligin-torunu>
- Bristol. (t.y.). 20.04.2020, <http://www.discoveringbristol.org.uk/slavery/routes/places-involved/south-america/Spain-slavery-contract>
- Bushnell, D. & M. Neill (1994). *The emergence of Latin America in the nineteenth century*. New York: Oxford University Press.
- Crow, A. J. (1968). *The epic of Latin America*. New York: Doubleday & Company.
- Çatalbaş, A. Ü. (2023). "Latin Amerika'da fetih, isyan ve ölüm: sömürgecilik döneminde ispanyol yönetimi ve yerli mücadeleleri. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 16, 179-200.
- Demir, U. (2012). Ortaçağ-yeniçağ Avrupa tarihi. L. Kayapınar ve E. Afyoncu (Ed), *Kuzeyin yükselişi (1697-1748)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Demir, U. (2012). Ortaçağ-yeniçağ Avrupa tarihi. L. Kayapınar ve E. Afyoncu (Ed), *Aydınlanma ve antik rejim'in (ancient regime) sonu (1748-1789)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Denk, E. (2015). *Uluslararası örgütler hukuku Birleşmiş Milletler sistemi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Dizlek, Ö. (2018). *Sömürgecilik ve 1763- 1947 dönemi pax-britannica: Hindistan örneği*. (Yüksek Lisans, Karadeniz Teknik Üniversitesi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans Programı, Trabzon.)
- Erol, B. (2009). Bartolomé de las casas yerlilerin gözyaşları, yerlilerin yok edilmişinin kısa tarih. *Journal of Arts and Sciences*, 12, 239-242.
- Essaytown. (23 Haziran 2015). 10.04.2020, <https://www.essaytown.com/subjects/paper/colonization-latin-america/2562790>
- Gade, D. W. & Ernst C. G. (2019). South America (Güney Amerika). *Encyclopædia Britannica*. <https://www.britannica.com/place/South-America/The-people#ref41804> / 12.04.2020.

- Gibson, C. (1968). *The Spanish tradition in America*. Columbia: University of South Carolina Press.
- Güngör, F. (2014). Sömürgecilik bağlamında Rusya'nın orta asya ve kafkasya politikası. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 6(24), 26-34.
- Hailey, M. (1968). *An African survey: a study of problems arising in Africa South of the Sahara. Issued under the auspices of the royal institute of international affairs*. New York and London: Oxford University Press.
- Hamnett, B. R. (2004). *A concise history of Mexico*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Haring, C. H. (1985). *The Spanish Empire of America*. San Diego: A Harvest /HBJ Book.
- Işık, G. (2005). *İspanya: bir başka avrupa*. İstanbul: Metis.
- Jones, O. L. (1994). *Guatemala in the spanish colonial period*. Oklahoma: Oklahoma University.
- Kavas, A. (2009). *Sömürgecilik*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 37, 394-395.
- Kalkan, M. T. (2014). İsyandan cumhuriyete: Hollanda'nın İspanya'ya karşı bağımsızlık mücadelesi (1597-1648). (Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Ankara).
- Kalkan, M. T. (2020). Yeniçağ ispanyol düşünürlerinin gözünden İspanya'nın gerilemesi (1600-1640). (Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Ankara.).
- Khalilov, E. (2014). *Küba devrimi ve dönemin Türk edebiyatında ve basınında yansımaları (1953-1962 Arası)*. (Yüksek lisans, T.C. Ankara Üniversitesi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batı Dilleri ve Edebiyatları (İspanyol Dili Ve Edebiyatı) Anabilim Dalı, Ankara.).
- Kittleson, R. A. & J. Lockhart & D. Bushnell (2009). History of Latin America (Latin Amerika Tarihi). *Encyclopædia Britannica*. <https://www.britannica.com/place/Latin-America> / 22.04.2020.
- Lee, S. J. (2009). *Avrupa tarihinden kesitler 1494-1789*. Ankara: Dost.
- Luraghi, R. (2000). *Sömürgecilik tarihi* (çev. H. İnal). İstanbul: E Yayınları.
- McAlister, L. N. (1984) *Spain & Portugal in the New World: 1492-1700*. Minnesota: University of Minnesota Press.
- Nationsonline (t.y.). 26.04.2020, https://www.nationsonline.org/oneworld/american_languages.htm
- Nationsonline Map (t.y.). 27.04.2020, https://www.nationsonline.org/oneworld/map/south_america_map.htm
- Özsağır, A. (2017). *Eleştirel bir yaklaşımla medeniyet ve iktisat*. Ankara: İnsan.
- Robert, H.V., & Joseph P. S. (1991). *Front matter. " The encomenderos of new Spain, 1521-1555*. Texas: University of Texas Press.
- Sander, O. (2003). *Siyasi tarih*. Ankara: İmge.
- Serenti (2016). *İnkalar nasıl yok oldu?* <http://www.serenti.org/inkalar-nasil-yok-oldu/> 31.01.2024.
- Sertel, S. (2015). Türk hariciye raporuna göre İspanya'da iç savaş, 1936-1939. *TAD*, 34(57), 268-283.
- Shohat, E. (1992). Notes on the 'post-colonial' *Social Text*, No. 31/32, Duke University Press, 99-113.
- Suğur, N. (2018). *Chernovikxyz wordpress*. <https://chernovikxyz.wordpress.com/2018/05/26/kolonyalizm-post-kolonyalizm-ve-sosyoloji/> / 15.04.2020.
- Tanilli, S. (1987). *Yüzyılların gerçeği ve mirası: İnsanlık tarihine giriş*. İstanbul: Say.
- Tannebahum, F. (1960). *Ten keys to Latin America*. New York: Random House.
- Timemaps, (t.y.). 13.04.2020, <https://www.timemaps.com/civilizations/latin-america-the-colonial-era/>
- TUİÇ, (2018). Encomienda. Erişim: 09.12.2023. <https://uliwiki.org/index.php?title=Encomienda>
- Türkecan, P. (2007). 16. Yüzyılda orta ve güney amerika'daki misyoner faaliyetleri ve kıta yerlileri üzerindeki etkileri. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 24(1), 231-251.
- Yarar, A. (2013). Latin Amerika'da ispanyol sömürgeciliği ve simon bolivar'ın bağımsızlık mücadelesi, *History Studies*, 5(1), 391-403.
- Young, R. J. (2016). *Postkolonyalizm: tarihsel bir giriş* (çev. B. Toksabay Köprülü ve S. Şen). İstanbul: Matbu Yayınları.
- Young, R. J.C. (7 Mart 2020). *Postkolonyal nedir?* Nupel. <https://nupel.net/robert-j-c-young-postkolonyal-nedir-78496h.html> / 14.04.2020.
- Zahar, R. (1999). *Sömürgecilik ve Yabancılaşma*. İstanbul: İnsan Yayınları.